

Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára (Debrecen)

A debreceni reformáció kezdetekor alapított iskola (→iskolahálózat 2.b) könyvtára minden bizonnyal elpusztult az 1564. évi tűzvészben a középkorból megmaradt könyvekkel együtt. Ezután alapvetően a helyi, folyamatosan üzemelő nyomda termékeivel, de főként az iskola tanulmányi céllal külföldre utazó egykori diákjainak adományából gyarapodott a könyvtár. A város és az egyházkerület is gondot fordított a fejlesztésére. A könyvtár a Rákóczi-szabadságharc idején komoly károkat szenvedett, de a könyvek egy részét sikerült Ecsedre, ill. Zalatra menekíteni. 1714-ben több mint 1700 könyv sorakozott a polcokon. A rendszeres könyvtárosi munka a 18. sz.-ban indult meg. Ekkortól számos összeírás maradt ránk, s a könyvtárosok folyamatosan jegyezték az adományokat is. 1738-ban a jeles könyvtáros, később tanár Jánki Péter (†1784) már 2700 kötetéről készíthetett szisztematikus katalógust. →Maróthi György professzor komoly figyelmet szentelt a könyvtár gyarapításának és rendje megőrzésének. A könyvforgalom fellendülése, az átalakuló tananyag és művelődési igény indította a kollégium felettes hatóságát arra, hogy 1744-ben id. piskárkosi →Szilágyi Sámuel személyében kinevezze az első felügyelő igazgatót (bibliothecae praefectus). Az ő tevékenysége alatt épült meg a könyvtár új épülete is. →Szathmári Paksi István és →Hatvani István igazgatósága idején a politikai nehézségek ellenére is tovább fejlődött a könyvtár állománya és egyéb gyűjteményei, de a virágkort a 18. sz.-ban kétségtelenül →Sinai Miklós (1730--1808) igazgatósága jelentette. A könyvtár beszerzéseiben a vásárlás ekkor már megelőzte az ajándékozást és a hagyatékokból bekerült anyagot. Ez egyben azt is jelentette, hogy a kortárs szerzők művei viszonylag gyorsan a könyvtár polcaira kerültek, vagyis a Nagykönyvtár modern gyűjteménnyé vált. →Kazzay Sámuel könyvtárának 1796-ban történt megvásárlása egyrészt ezt a tendenciát erősítette, másrészt azonban e bibliotékával a kollégium számos ritkasághoz jutott. Budai Ézsaiás (1766--1841) a Sinai által megalapozott könyvtárpolitikát folytatta, s az ő igazgatósága alatt készült el a könyvtár modern, hatkötetes, új katalógusa.

Lásd még: →könyvkultúra és írásbeliség II.2.d.

Irod.: Adattár XVI--XVIII/14, 1988; Fekete Csaba, Szabó Botond, *A Kollégium Nagykönyvtára*, in *A Debreceni Református Kollégium története*, szerk. Barcza József, Bp., 1988; Fekete Csaba, *Debreceni könyvtáros deákok*, Könyv és Könyvtár (Debrecen), 17(1994).

Monok István